

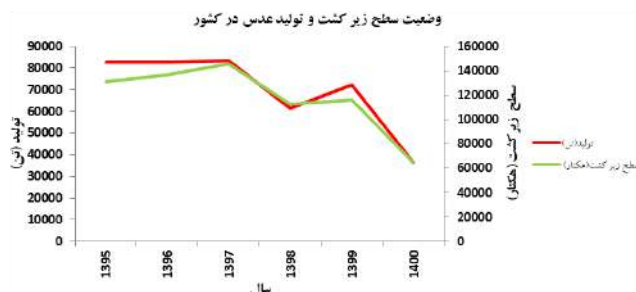
سنا رقم جدید عدس در مناطق سردسیر دیم

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان زنجان^۱، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان اردبیل^۲، موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور^۳، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان^۴، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی ایلام^۵، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان مازندران^۶

بیان مسئله

سطح زیرکشت عدس در جهان در حدود ۴/۸ میلیون هکتار با متوسط عملکرد ۱۱۹۶ کیلوگرم در هکتار است. ایران به لحاظ سطح زیرکشت این محصول رتبه هشتم در جهان را بعد از کانادا، هند، استرالیا، ترکیه، نپال، آمریکا و بنگلادش به خود اختصاص داده است. در حال حاضر در سطح جهانی، کشور کانادا وسیع ترین تولید کننده عدس و بزرگترین صادر کننده این محصول به شمار می رود و ایران از لحاظ رتبه تولید در رده ی چهاردهم قرار دارد. بر اساس آمارنامه سال ۱۴۰۰ سطح زیرکشت عدس در ایران ۶۴۳۶۹ هکتار بوده و میزان تولید آن بالغ بر ۳۶۴۲۵ تن و متوسط

عملکرد آن ۴۸۵ کیلوگرم در هکتار گزارش شده است. اهمیت زراعت دیم در کشور و لزوم توجه به حفظ پایداری تولید در آن و از سوی دیگر استفاده از مزایای کشت عدس در دیمزارها به عنوان گیاه تناوبی با غلات دیم در کنار اهمیت اقتصادی تولید عدس در معیشت کشاورزان دیمکار، عدس را به عنوان گیاه با ارزشی در نظام

شکل ۱. وضعیت سطح زیرکشت و تولید عدس در کشور

۱- سیده سودابه شبیری ۲- حسین مصطفایی یونجالی ۳- محمدرضا شهاب، داود صادق زاده اهری، مژگان تبریزی وند طاهری، محسن مهدیه ۴- معصومه خیرگو ۵- جواد اشرفی ۶- مسعود کامل

تولید دیم در کشور مطرح می‌سازد. به طور کلی عوامل کم بودن عملکرد عدس به ویژه در کشور ناشی از بروز انواع تنش‌های زیستی و غیرزیستی در طول فصل رشد بوده و در این میان کمبود ارقام اصلاح شده و متحمل به تنش‌های مذکور موجب بدتر شدن اوضاع تولید عدس در کشور می‌گردد.

معرفی دستاورد

عدس رقم سنا (لاین Flip96-59L) حاصل از دورگ‌گیری (ILL298 × ILL6212) در سال ۱۳۸۱ از طریق مرکز بین‌المللی تحقیقات کشاورزی در مناطق خشک (ایکاردا) وارد آزمایشات بخش تحقیقات حبوبات موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور گردیده و در ایستگاه‌های مناطق سردسیر (زنجان، مراغه، و اردبیل) کشت و در قالب خزانه‌های به‌نژادی مختلف مورد ارزیابی‌های متعددی قرار گرفت. بر اساس جمع‌بندی نتایج بررسی‌ها مشخص گردید که در مجموع میانگین کل عملکرد دانه عدس سنا و رقم شاهد (بیله سوار) در طول سال‌های مورد مطالعه به ترتیب ۶۲۸ و ۴۴۶ کیلوگرم در هکتار بود که نسبت به شاهد ۴۰ درصد برتری داشت. بر اساس نتایج ارزیابی در خزانه‌های تحمل به بیماری‌ها، عدس سنا دارای مقاومت به پاتوتیپ‌های موجود از بیماری بوته میری عدس (پژمردگی فوزاریوم) می‌باشد. نتایج حاصل از تجربه پایداری عملکرد بر پایه روش‌های ضریب تغییرات و رتبه‌بندی نشان داد که این رقم از پایداری تولید برخوردار است. میزان پروتئین دانه آن ۲۲/۱٪ است که در مقایسه با ارقام اصلاح شده دیگر نظیر کیمیا و بیله سوار (با میزان پروتئین دانه ۲۰/۶٪) ارزش تغذیه‌ای بالاتری دارد. با در نظر گرفتن وسعت مناطق سردسیر دیم در کشور و با ذکر این نکته که تاکنون رقم عدس مناسب برای کشت بهاره در چنین مناطقی معرفی نشده است، لذا کشت رقم جدید سنا که دارای وزن صد دانه و میزان پروتئین بالا و مقاوم به فوزاریوم و زودرس نیز می‌باشد، می‌تواند ضمن بهبود پایداری تولید، موجب توسعه کشت بهاره عدس دیم در مناطق سردسیر شده و موجب بهبود وضعیت معیشتی کشاورزان عدس‌کار در این مناطق خواهد شد.

فرایند تجاری سازی

در حال حاضر حدود ۱۵ هکتار از این رقم توسط شرکت‌های تولید بذر تحت نظارت موسسه تحقیقات دیم کشور کشت گردیده است که بذر تولیدی از آن برای تولید تجاری در اختیار کشاورزان قرار خواهد گرفت.

پتانسیل اقتصادی و اثربخشی

۱ پیش‌بینی سطح زیر کشت رقم جدید سنا: ۱۵۰ هکتار

۲ افزایش عملکرد در واحد سطح (نسبت به شاهد رقم بیله سوار): ۲۰۰ کیلوگرم در هکتار

۳ افزایش تولید در ۱۵۰ هکتار: ۱۲۰ تن عدس به ارزش ۶ میلیارد ریال

۴ درآمد ناخالص اضافی هر هکتار کشت رقم جدید: ۴۰۰ میلیون ریال